

використана для навчання та підготовки персоналу до різних сценаріїв кризових ситуацій.

З метою розкриття сутності проблем щодо захисту об'єктів критичної інфраструктури подальші наукові дослідження будуть спрямовані на оброблення даних та визначення методик для коригування зазначеного процесу.

Список використаних джерел:

1. Про критичну інфраструктуру: Закон України від 16 листопада 2021 року № 1882-IX. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/main/1882-20#Text> – 22.03.2023 р.
2. Лавров І.С., Белай С.В. Теоретичні засади формування системи захисту об'єктів критичної інфраструктури України. Честь і закон. 2023. №2(85). С. 5-11.

УДК 343.9

Тетяна ЛАЗАРЕВА

*здобувач другого (магістерського) рівня вищої освіти спеціальності 262 «Правоохоронна діяльність» Національного аерокосмічного університету імені М.С. Жуковського «Харківський авіаційний інститут», м. Харків, Україна
e-mail: t.lazareva@khai.edu, ORCID: 0009-0009-3827-6102*

Сергій ЛУКАШЕВИЧ

*кандидат юридичних наук, доцент, доцент кафедри права гуманітарно-правового факультету Національного аерокосмічного університету імені М.С. Жуковського «Харківський авіаційний інститут», м. Харків, Україна
e-mail: s.lukashevych@khai.edu, ORCID: 0000-0001-8386-6237*

ЗАПОБІГАННЯ ТЕРОРИСТИЧНИМ ЗАГРОЗАМ КРИТИЧНІЙ ІНФРАСТРУКТУРІ УКРАЇНИ

Анотація: В доповіді піддано аналізу теоретичні та нормативно-правові засади запобігання та протидії тероризму, актуалізовано проблеми, пов'язані з військовою агресією РФ проти України. Зазначено що, здійснюються додаткові необхідні заходи безпеки та сталого розвитку критичної інфраструктури в умовах воєнного стану, звернуто увагу на те, що масштабність руйнівних наслідків матимуть тривалі наслідки для держави і позначатися на функціонуванні всіх секторів критичної інфраструктури.

Ключові слова: критична інфраструктура, воєнний стан, тероризм, безпека.

DESTROYED BY TERRORIST THREATS CRITICAL INFRASTRUCTURE OF UKRAINE

Abstract: The report analyzed the theoretical and regulatory principles of preventing and countering terrorism, updated the problems related to the military aggression of the Russian Federation against Ukraine. It was noted that additional necessary measures for security and sustainable development of critical infrastructure are being implemented under martial law

conditions, attention was drawn to the fact that the magnitude of the destructive consequences will have long-term consequences for the state and will affect the functioning of all sectors of critical infrastructure.

Keywords: critical infrastructure, military posture, terrorism, security.

Безпека критичної інфраструктури в умовах воєнного стану набула нового забарвлення внаслідок військової агресії російської федерації проти України. Пошкодження або порушення функціонування критичної інфраструктури завдає значної шкоди життєво важливим галузям господарства та функціонуванню державних інституцій й суспільства взагалі, призводить до трагічних наслідків тощо. Тому безпека та сталий розвиток критичної інфраструктури в умовах воєнного стану повинна стояти на першому місці для системи державного управління та захисту держави.

Проблеми тероризму досліджувались та досліджуються багатьма науковцями – як українськими, так і зарубіжними. Зокрема варто зазначити роботу В. Ємельянова (1997 р.) [1, с. 37], який розглядає тероризм як: «одноразово здійснюваний акт або серію подібних актів не тотального, а навпаки, локального характеру, як явище кримінально – правової властивості, і його насильство з метою примушування до яких-небудь дій на фоні створеного стану страху не загального, а місцевого значення ...». Дослідження тероризму, здійснене В. Мокляком (2016 р.) [2с.148], ілюструє певну генезу розуміння цього явища, його сутності й форм прояву: «тероризм як складний багатоаспектний феномен досліджується низкою суспільних наук: філософією, соціологією, а також комплексом юридичних наук (кримінальним правом, міжнародним правом, адміністративним правом, кримінологією), має різні законодавчі підходи до поняття тероризму та ознак складів терористичних злочинів у національних правових системах. Визначення тероризму в законодавчих актах низки країн суттєво різняться між собою, до того ж вони не завжди відповідають міжнародним актам щодо протидії тероризму не сприяють розробці однозначного тлумачення. Поняття тероризму також має пряме або непряме визнання справедливості боротьби народів за своє визволення при наявності суперечних міжнародно-правових принципів: право націй на самовизначення, з одного боку, та непорушність існуючих кордонів – з іншого...».

Аналогічної думки дотримується багато західних дослідників тероризму. Так, професор О'Белленс у збірнику «Міжнародний тероризм в сучасному світі» [3, с. 415-416] зазначає, що «тероризм, котрий розвивається і поширюється під парасолькою атомного глухого кута, починає справляти все більший вплив на зміни світового балансу сил. Тероризм, політично обґрунтований, добре спланований і розумно спрямований, може виступити у

ролі заміни засобів створення ситуації домінування, котрого в нормальній обстановці можна досягти лише використанням регулярних військових сил. Масштаби тероризму в такому контексті суттєво зростають. Тероризованими можуть бути цілі нації, уряди і народи. Такі акції, як викрадення, захоплення заручників тощо, як мікро прояв тероризму, потенційно здатного на значно більше. Крім того, необхідно враховувати, що терористичні дії дешевші порівняно з регулярними воєнними діями..».

Однак, поза увагою дослідників залишались проблеми, пов'язані з терористичними загрозами, викликаними військовою агресією російської федерації проти України та визнанням рф країною-агресором.

Метою державної політики у сфері захисту критичної інфраструктури є забезпечення безпеки об'єктів критичної інфраструктури, запобігання проявам несанкціонованого втручання в їх функціонування, прогнозування та запобігання кризовим ситуаціям на об'єктах критичної інфраструктури. Згідно з визначенням, яке міститься в законодавстві України (ст.1), «тероризм – суспільно небезпечна діяльність, яка полягає у свідомому, цілеспрямованому застосуванні насильства шляхом захоплення заручників, підпалів, убивств, тортур, залякування населення та органів влади або вчинення інших посягань на життя чи здоров'я ні в чому не винних людей або погрози вчинення злочинних дій з метою досягнення злочинних цілей.

Технологічний тероризм – кримінальні правопорушення, що вчиняються з терористичною метою із застосуванням ядерної, хімічної, бактеріологічної (біологічної) та іншої зброї масового ураження або її компонентів, інших шкідливих для здоров'я людей речовин, засобів електромагнітної дії, комп'ютерних систем та комунікаційних мереж, включаючи захоплення, виведення з ладу і руйнування потенційно небезпечних об'єктів, які прямо чи опосередковано створили або загрожують виникненням загрози надзвичайної ситуації внаслідок цих дій та становлять небезпеку для персоналу, населення та довкілля; створюють умови для аварій і катастроф техногенного характеру...».

На це звертає увагу Рада національної безпеки і оборони України, яка в своєму рішенні № 695/2023 від 17 жовтня 2023 року зазначає: «...Кабінету Міністрів України забезпечити у десятиденний строк виконання робіт та заходів із належного інженерного та фізичного захисту (зокрема, щодо протидронового захисту, систем оповіщення, укриттів для персоналу, розміщення запасних/дублювальних пунктів управління у захищених місцях) об'єктів критичної інфраструктури, збільшення кількості та посилення обороноздатності вогневих груп зі складу Збройних Сил України та Національної гвардії України, які здійснюють протиповітряне прикриття,

охорону і оборону об'єктів критичної інфраструктури. Вжити у десятиденний строк вичерпних заходів зі створення операторами критичної інфраструктури на відповідних об'єктах умов щодо:

- захисту персоналу об'єктів критичної інфраструктури, організації та здійснення евакуаційних заходів у разі виникнення надзвичайних ситуацій;

- створення резервів обладнання, запасних частин тощо для своєчасного відновлення пошкоджених об'єктів і захисних споруд, контролю за дотриманням графіків ремонту необхідного обладнання;

- створення страхового фонду документації на унікальне обладнання та архівування критичних баз даних (їх частин), зокрема з використанням хмарних послуг;

- забезпечення об'єктів критичної інфраструктури джерелами електроживлення (електрогенераторами) та необхідним обсягом палива для їх стійкого і безперебійного функціонування;

- дотримання вимог законодавства про зберігання небезпечних хімічних речовин і хімічної продукції та поводження з ними;

- можливості оповіщення населення, яке потрапляє в зону можливого ураження, про виникнення надзвичайної ситуації на відповідному об'єкті...».

Указом Президента України № 64/2022 від 24 лютого 2022 року «Про введення воєнного стану в Україні» у зв'язку з військовою агресією Російської Федерації проти України на підставі пропозиції Ради національної безпеки і оборони України, відповідно до пункту 20 частини першої статті 106 Конституції України, Закону України «Про правовий режим воєнного стану» визначено першочергові заходи забезпечення безпеки критичної інфраструктури та визначено суб'єктний склад такої діяльності, зокрема, Військовому командуванню (Генеральному штабу Збройних Сил України, Командуванню об'єднаних сил Збройних Сил України, командуванням видів, окремих родів військ (сил) Збройних Сил України, управлінням оперативних командувань, командирам військових з'єднань, частин Збройних Сил України, Державної прикордонної служби України, Державної спеціальної служби транспорту, Державної служби спеціального зв'язку та захисту інформації України, Національної гвардії України, Служби безпеки України, Служби зовнішньої розвідки України, Управління державної охорони України) разом із Міністерством внутрішніх справ України, іншими органами виконавчої влади, органами місцевого самоврядування запроваджувати та здійснювати передбачені Законом України «Про правовий режим воєнного стану» заходи і повноваження, необхідні для забезпечення оборони України, захисту безпеки населення та інтересів держави. Державній службі України з надзвичайних ситуацій невідкладно разом з обласними, державними адміністраціями,

іншими державними органами, установами, підприємствами, організаціями всіх форм власності привести єдину державну систему цивільного захисту, її функціональні та територіальні підсистеми у готовність до виконання завдань за призначенням в особливий період [7].

Військово-цивільні адміністрації у сфері захисту критичної інфраструктури забезпечують програми безпеки та стійкості критичної інфраструктури, програми підвищення стійкості територіальних громад до кризових ситуацій, викликаних припиненням або погіршенням надання важливих для їх життєдіяльності послуг чи для здійснення життєво важливих функцій та мають плани взаємодії залучених суб'єктів у кризовій ситуації з метою підтримання життєво важливих функцій та надання життєво важливих послуг, планів відновлення функціонування критичної інфраструктури. Створені спеціальні програми навчання населення для забезпечення захисту в разі виникнення режиму реагування на виникнення кризової ситуації та режиму відновлення штатного функціонування з урахуванням вимог Закону України «Про критичну інфраструктуру».

Таким чином здійснюються додаткові необхідні заходи безпеки та сталого розвитку критичної інфраструктури в умовах воєнного стану. Також, враховуючи введення в дію воєнного стану, ускладнюються завдання безпеки всіх секторів критичної інфраструктури. На даний час, дякуючи іноземним партнерам України, для захисту об'єктів паливно-енергетичного сектору застосовуються воєнні засоби захисту такі як ППО, які запобігають руйнації об'єктів критичної інфраструктури. З іншого боку, запобігання та спецзаходи які проводять всі органи державної влади та органи воєнної адміністрації стосовно зменшенню уразливості таких об'єктів та протидію тяжкості можливих негативних наслідків надихає суспільство та кожного громадянина України боротися за своє життя, та життя оточуючих. Масштабність руйнівних наслідків матимуть тривалі наслідки для держави і позначаться на функціонуванні всіх секторів критичної інфраструктури. Та боротьба за збереження державного суверенітету та цілісність держави є фундаментальною складовою боротьби всього українського суспільства.

Список використаних джерел:

1. «Злочини терористичної спрямованості» / В. П. Ємельянов, 1997, «Рубікон», https://library.nlu.edu.ua/POLN_TEXT/KNIGI-2013/Emelynov_zlochunu_1997.pdf
2. «Сучасний тероризм як соціальне явище: сутність та форми прояву» / Мокляк В. В., 2016 М, <http://www.irbis-nbuv.gov.ua/ASPB/1475620>
3. O'Balance. Terrorism : The new growth form of warfare / O'Balance // International terrorism in the contemporary world / Livingstone M., Kress L., Wanek M. L., 1978. P. 415–416.

4. Конституція України від 28.06.1996 р. № 254к/96-ВР. Редакція від 01.01.2020.
URL: <https://zakon.rada.gov.ua>

5. Закон України Про критичну інфраструктуру/ (Із змінами, внесеними згідно із Законом № 2684-ІХ від 18.10.2022).

6. Закон України "Про боротьбу з тероризмом" / (Із змінами, внесеними згідно із Законом № 2997-ІХ від 21.03.2023).

7. Указ Президента України №64/2022 від 24 лютого 2022 року «Про введення воєнного стану в Україні», <https://www.president.gov.ua/documents/642022-41397>